

Максим ПАВЛІЙ

курсант 2-го курсу факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Національної поліції України
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Марина ВОЙТЮК

викладач кафедри теорії та історії
держави та права, конституційного
права та прав людини
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
капітан поліції

**ЗАХИСТ ПРАВ ДИТИНИ В УМОВАХ
ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ**

Збройні конфлікти несуть серйозну загрозу, бо порушуються права та свободи людини. Особливо вразливою категорією осіб в умовах збройного конфлікту є діти, чия безпека та добробут порушуються на всіх рівнях: від фізичних поранень до порушення основних прав, таких як право на освіту, медичне обслуговування та розвиток тощо. Наявність міжнародних договорів та національних правових актів, що спрямовані на захист дітей у період збройного конфлікту, не завжди реалізуються.

Конвенція ООН про права дитини 1989 року є основним міжнародним документом, що гарантує права дітей в умовах мирного часу та збройних конфліктів. Відповідно до статті 38 Конвенції, держави-учасниці зобов'язуються забезпечити, щоб діти не були залучені до бойових дій, а також захищати їх від насильства та будь-яких форм експлуатації під час війни. Стаття 38 (1) наголошує, що держави повинні вживати всіх заходів для забезпечення того, щоб діти не брали участі в збройних конфліктах, а також забезпечити захист дітей, які потрапили в зону конфлікту [1].

Згідно з протоколом до Конвенції про права дитини, ухваленим в 2000 р., держави повинні запобігати вербуванню дітей до військових з'єднань, а також забезпечувати їх реабілітацію після того, як вони будуть демобілізовані. Протокол також містить заборону на участь дітей у війнах і конфліктах і зобов'язує держави забезпечити їм захист від сексуального насильства, торгівлі людьми, вербування в армії та інших видів жорстокого поводження [1].

Ще одним важливим міжнародним актом є Римський статут Міжнародного кримінального суду (1998 р.), який визначає використання

дітей у бойових діях як воєнний злочин. Стаття 8 Статуту прямо забороняє вербування дітей до збройних сил або збройних угруповань і їх використання в бойових діях [2].

Згідно з чинним українським законодавством, яке регулює захист прав дітей під час збройного конфлікту, визначено, що права дітей на захист від насильства, на медичну допомогу та освіту забезпечуються навіть у воєнний час. Конституція України в статті 52 гарантує право кожної дитини на життя, а також забороняє насильство, жорстоке поводження та експлуатацію. Водночас Закон України «Про охорону дитинства» від 2001 року передбачає низку положень щодо захисту прав дітей у надзвичайних ситуаціях, в тому числі у випадку збройного конфлікту [3].

Одним із важливих документів є Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» 2014 року, що стосується прав дітей, які стали вимушеними переселенцями через збройний конфлікт на сході України. Даний закон визначає, що органи державної влади зобов'язані надавати дітям, які втратили батьків або опікунів, спеціальний захист і допомогу, включаючи забезпечення доступу до освіти та охорони здоров'я [4].

Збройний конфлікт на сході України став серйозним викликом в частині дотримання прав дітей, і хоча національне законодавство та міжнародні конвенції передбачають захист дітей в умовах війни, реальний стан справ був значно гірший. Прикро констатувати, що з лютого 2022 року тисячі українських дітей стали сиротами через вбивство, незаконне позбавлення волі їх батьків країною-агресором чи депортовані на територію росії. Статистика називає лише приблизну цифру кількості викрадених дітей, оскільки в перші місяці вторгнення та подальшої окупації українських територій підрахунок вести надто складно [5, с. 210].

Для посилення захисту прав дітей в умовах збройного конфлікту Україні слід покращити механізми моніторингу за порушеннями прав дітей, удосконалити національне законодавство з питань захисту прав дітей, а також співпрацювати з міжнародними гуманітарними організаціями. Важливим є також забезпечення ефективної реабілітації дітей, які стали жертвами війни, зокрема через надання психологічної допомоги, реабілітаційних послуг та освіти для дітей, що втратили змогу навчатися через бойові дії.

Отже, захист прав дітей в умовах збройного конфлікту вимагає не лише дотримання міжнародних норм, але й ефективної реалізації цих норм на національному рівні, що дозволить мінімізувати негативні наслідки війни для майбутніх поколінь.

Список використаних джерел

1. Конвенція ООН про права дитини від 20 листопада 1989 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021/#Text (дата звернення: 10.05.2025).
2. Римський Статут Міжнародного Кримінального Суду від 17 липня 1998 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text (дата звернення: 10.05.2025).

3. Про охорону дитинства : Закон України від 26 квітня 2001 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення: 10.05.2025).

4. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20 жовтня 2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> (дата звернення: 10.05.2025).

5. Войтюк М. П. Війна в Україні: зроблені висновки та незасвоєні уроки : зб. тез Міжнародної науково-практ. конф. (22–23 лютого 2024 року) / упор. У. О. Цмоць. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2024. С. 210–212. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/7181/>

Артур ПАНТЮШЕНКО

курсант 2-го курсу факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Національної поліції України
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Марина ВОЙТЮК

викладач кафедри теорії та історії
держави та права, конституційного
права та прав людини
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
капітан поліції

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ БІЖЕНЦІВ ТА ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Міжнародне право посідає фундаментальне місце у регулюванні питань, пов'язаних із захистом прав біженців і внутрішньо переміщених осіб (далі –ВПО). У відповідь на зростаючу кількість вимушено переміщених людей через збройні конфлікти, політичні переслідування, катастрофи та порушення прав людини міжнародна спільнота створила систему нормативно-правових актів, які забезпечують правові межі для захисту таких осіб, формуючи відповідні зобов'язання держав.

Центральним документом у сфері захисту біженців є Конвенція ООН про статус біженців 1951 року, що встановлює ключові юридичні визначення та гарантії. Відповідно до цього акта, біженцем визнається особа, яка покинула свою країну через обґрунтований страх переслідування за ознаками раси, релігії, національності, належності до певної соціальної групи або